

"İ'lem eyyühe'l-aziz! İnsanın vehim, farz, hayal duygularına varıncaya kadar bütün hassaları bilâhare rücû edip..." izah eder misiniz?

Kâinat niçin yaratılmıştır ve onun meyvesi olan insanın görevi nedir? sorularının tek doğru cevabı bu âlemlerin Rabbinin Fermanı olan Kur'ân-ı Kerîm'dedir. Bütün batıl yolları, yanlış felsefî akımları, sapık inançları inceleysek ve bu soruya cevap olabileceklerini bir an için vehmetsek (farz etsek yahut hayal etsek), bunların hiçbirinin bu kuvveleri tatmin etmediklerini göreceğiz. Batıl yollar ile tatmin olmayan bu kuvveler aradıklarını hak yolda bulacaklar ve ona rücû edeceklerdir. Hak ise, "kâinatın ancak ve ancak Kur'ân'ın izah ettiği şekilde bulunduğu"dur.

İnsanın fitratındaki bütün hasseler ve duygular Allah'ı bilme ve itaat üzere programlanmıştır. Ancak insan su-i ihtiyariyle onların yüzlerini başka yere çevirmektedir. Allah namına ve onun hesabına kullanılmayan her bir duygu, haktan saptırılmış, batılda istimal ediliyor demektir. Ancak fitrataratlarına zıt bir sahaya yüzleri çevrilen bu duygular, tatmin olmadıkları gibi hakkı aramaya da devam ederler. Âdeta sahibine isyan eder ve nihayette de hakkı bulurlar.

İ'lem eyyühe'l-aziz! İnsanın vehim, farz, hayal duygularına varıncaya kadar bütün hassaları bilâhare rücû edip bilittifak Hakka iltica ettiklerini ve bâtıla hiçbir ihtimal ve imkânın kalmadığını ve kâinatın ancak ve ancak Kur'ân'ın izah ettiği şekilde bulunduğunu gördüm.

Vehim: Kelime olarak müphem ve mânasız korku, belirsiz fikir ve düşünce anlamlarına geliyor. Aynı zamanda cüz'i ve ince mânaların anlaşılmasına yarayan bir idrak kuvveti. Günümüzün tabiri ile asılsız ve mesnetsiz kuruntu demektir. Akıl ve iradenin terbiyesine girmeyen ve insanı sürekli taciz eden bir duygudur.

İnsan, bu duygu sayesinde fikren ve manen teyakkuzda durur ve terakki eder. Bu duygunun esiri olmamak kaydı ile insana faydalıdır. Akıl ve kalp itminan bulsa da, bu vehim kuvveti, kolay kolay teslim-i silah etmez. Ancak; ilimde ve imanda yüksek makam sahibi zatlar, bu duyguyu teslim-i silaha mecbur ediyorlar. Üstad bu bahiste vehim kuvvetinin, Kur'an hakikatleri karşısında teslim olduğunu beyan ediyor.

Farz-Muhal: Olması imkânsız olan şeylerin, var gibi kabul edilme halidir. Yani olmayacak bir şeyi, olmuş gibi düşünmek ve öylece tefekkür etmek anlamındadır. Her müspet fikrin, muhalif ve imkansız olan manalarını, müspet ve mümkün gibi

kabul edip; o fikirler üstünde düşünmek demektir. Böyle olunca kainatta sayısız farzı muhalleri tek tek düşünüp hepsinin imkansız olduklarını aklen tespit etmek gerekir ki; bu ancak ilmi ve imanı yüksek zatlara has bir durumdur. Üstad, kainattaki bütün muhalatların, yani; kabul edilmesi mümkün olmayan fikirlerin hepsini tek tek hakka boyun eğdirdiğini bu sözlerinde ifade ediyor. Sadece sabit hakikatleri değil, sabit olmayan batıl fikirlerin de batıllığını ispat ediyor.

Hayal: Zihnen tasarlanan şey. Asıl ve gerçekçi olmayan ve akıldan geçen fikir demektir. Bu duygu da, akıl ve kalbin riyasetine ve terbiyesine girmeyi kabul etmiyor. İnsan istemediği halde; bir çok batılın ve çirkin şeyleri hayal vasıtası ile kendine muhatap alır. Böyle olunca, insan mecburen o batılları çürütecek, esaslı hakikatleri araştırmak ihtiyacını hissedecek ve tahkike yönelecek.

Özet olarak Üstad; insana takılan bütün duygu ve söz dinlemez vasıtaları istimal ederek, hepsini tek tek Kur'an hakikatleri karşısında susturmuş ve teslim-i silah ettirmiştir.